Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXIX. ЧИСЛО 194. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., СУБОТА, 20-го СЕРПНЯ 1921. — VOL. XXIX. No. 194. JERSEY CITY, N. J., SATURDAY, AUGUST 20, 1921. THREE CENTS

СКЛАДАЙТЕ ПОЗИЧКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ І ЗАКРІПЛЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТИ ГАЛИЦЬКОЇ ДЕРЖАВИ

НАДІЯ НА КОРИСНУ ПОЛАГОДУ ІРЛЯНДСЬКОЇ СПРАВИ

ДОБЛИН, 18. серпня. — Є всякі дані припускати, що ріжниці між північною і полудневою Ірляндією будуть вкоротці усунені в дорозі мирного порозуміння.

Републиканський президент Ірляндії, Де Валера, є в постійних зносинах з премієром північної Ірляндії, Крейґом, який недавно виразився, що всі непорозуміння, які дотичать Ірляндію, будуть вирівнані найпізнійше в протягу 6 місяців.

Ірляндський парлямент в Доблині відбував сегодня тайну сесію, на якій здавали свої звіти поодинокі міністри ірляндського кабінету.

На сесії не була зовсім порушена справа мирових переговорів з Англією.

З Лондону доносять, що по поводу непевности ірляндської ситуації, англійське правительство змінило попередний плян, щоби сесію англійського парляменту закрити вже 19-го серпня. Сесія англійського парляменту буде продовжена до 18 октобра та хотяй англійський парлямент не буде відбувати в тім часі більше засідань, однак в разі потреби буде міг бути скликаний кождого часу.

ЗА ПЕТЛЮРУ.

РИГА, 18. серпня. — Радянське правительство України вислало румунському урядови осторогу, що радянські українські війска безпроволочно займуть Бесарабію, сли румунський уряд дасть позволення Петлюрі і його сторонникам на побут в Румунії.

Українську осторогу до Румунії попер зі своєї сторони совєтський російський уряд, висилаючи від себе також ноту до Румунії в тій самій справі.

ПРОТИ НОВОЇ РЕПУБЛИКИ БАРАНЯ.

ПАРИЖ, 17. серпня. — На Раді Амбасадорів порішено, що булоб нерозумно позволити утворитися новій републиці Бараня, що недавно проголосила свою незалежність від Угорщини, і на свого премієра вибрала мадярського ґрафа Каролія.

Територія нової републики лежить на границі Югославії і хвилево є під окупацією Югославії, однак на підставі аліянтського договору з Угорщиною, має бути прилучена до мадярської републики.

З хвилею, коли там вмашерують мадярські війска, новоповстала република автоматично перестане істнувати.

Рада Амбасадорів вислала до Будапешту, столиці Угорщини телеграфічне позволення, щоби угорський уряд сейчас вислав свої війска на територію нової републики Бараня.

До югославянського правительства в Білгороді пішло від аліянтів телеграфічне візвання на негайне вицофання сербських ґарнізонів з території Бараня.

Аліянтські держави не хочуть більше републик в Европі.

ГРЕКИ ГОЛО[illegible]ЯТЬ НОВІ ПОБІДИ.

АТЕНИ (столиця Греції), 18. серпня. — Після інформацій, які тут наспіли від грецького воєнного штабу, Турки опустили вже дотеперішну столицю свого націоналістичного правительства, Анґору. Турецькі війска, побиті Греками в кількох битвах, уступають дальше, не хотячи станути до остаточної рішаючої битви.

Грецька армія находиться вже лише на 60 миль від турецької провізоричної столиці Анґори.

НІМЦІ ВІДПРОДУЮТЬ ФАБРИКИ НА ШЛЕСКУ.

БЕРЛІН, 18. серпня. — Англійські і французькі капіталісти купують масами акції німецьких фабрик і вуглевих копалень на Шлеску.

Німецькі властителі фабрик і копалень тих округів Шлеска, про які є надія, що будуть прилучені до Польщі — в взаїмнім порозумінню зі собою порішили випродати свої фабрики і копальні Французам і Англійцям, а самі перенесуться до Німеччини.

НІМЕЦЬКИЙ ЧЕРВОНИЙ ХРЕСТ ВЖЕ ПРИ РОБОТІ В РОСІЇ.

БЕРЛІН, 18. серпня. — Німці вже розпочали помагати Росії в боротьбі проти заразя і голоду. Місія німецького Червоного Хреста під проводом професора Петра Міленса виїхала вже до Петрограду, беручи зі собою дуже значні запаси всяких санітарних матеріялів і уладжень.

Делегати міжнародного робітничого союза урядили зїзд в Берлині і ухвалили один міліон марок на поміч Росії.

Німецькі комуністичні ґазети з Червоним Прапором (Роте Фане) на чолі, розпочали велику пропаґанду в хосен Росії і розпочали збирати складки. Комуністична комісія уладжує мітинґи по цілій Німеччині в справі піднятя і приспішення ратункової акції для Росії зі сторони цілого німецького народа.

ДЕ Є МОЗОК—А ДЕ НЕРВИ ПОЛЬЩІ.

На передпослідніи засіданню Найвисшої Ради аліянтських держав в Парижи, Ллойд Джордж з критицизмом підносив висказ Падеревського, який казав, що Східна Галичина є нервною системою і мозком Польщі, тому мимо сего, що в Східній Галичині є більшість українського населення, вона повинна бути віддана польській державі.

Цікаве, що Польща голосить, що також Шлеск і Вільно, і українська Волинь і українське Полісся є також мозком або нервами польської держави.

Чому мозок і нерви Польщі не ульоковані в дійсно польськім організмі лише в чужих. Легко Польща може остатися без мозку і без нервів.

ДОЛЯРИ — СМЕРТЬ.

В Іваню Пустім пов. Борщів убито недавно в ночи селянина Франца Гондека, що вернув з Америки і привіз 4 тисяч долярів. Арештовано в тій справі його жінку і сина, що від самого приїзду старого з ним ворогували, хотячи загорнути собі його гроші. Крім того жінка любилася з другими.

ПОЛЬСЬКІ УРЯДОВІ КРУГИ І ПОЛЬСЬКА ГАЛИЧИНА.

Урядовий орган „Наруд" містить в 199 ч. з дня 27. липня статтю Лісіцкого п. з.: „Про судьбу Східної Галичини", в якій вказуючи на це, що скорше чи пізніще ця справа стане на міжнароднє форум, бо Англія уже тепер ставить злуку між справою Східної Галичини і Шлеска, домагається, щоби Поляки відповіли на це своїм „ствердженням, що населення Східної Галичини є прихильно настроєне до Польщі та хоче до неї належати". Це треба зробити тим більше, що большевики готовляться піти на Східну Галичину. Треба приєднати тому „русіньске" населення для Польщі і це найважніще завдання внутрішної польської політики, бо багнетом тяжко зліквідувати цю справу. А тимчасом Поляки не мають пляну, бо ні уряд, ні суспільність не знають, як до цего забратися.

Лісіцкі каже далі, що це легко зробити. Треба тільки „зробити нешкідливими" агітаторів та піти до народу, який хоче спокою. Польонізацію краю можна буде перевести тільки постепенно і дуже поволи, силою польської культури, а не насильними засобами, тим більше, що сільський люд національно мало освідомлений. Дразливу в національних справах півінтеліґенцію легко „позискати".

З Українцями треба зробити якусь угоду не для „Русинів", але для Польщі.

МОЛОЧНІ ФЕРМИ НА УКРАЇНІ.

Всеукраїнський союз кооператив почав організувати на Україні при містах і робітничих центрах 65 молочних ферм по 50 коров кожда. Ферми будуть так розміщені: харківська губернія 10, полтавська 5, подільська 4, чернигівська 5, запоріжська 10, донецька 5, миколаївська 5, волинська 5, катеринославська 10 і кремчуська 5.

31 ГУЦУЛІВ В ТЮРМІ.

В арештах окружного карного суду в Коломиї перебуває ще 31 Гуцулів, обжалованих о державну зраду. Перебувають вони там від весни тамтого року. Від того часу по нинішний день ведеться проти них слідство і не може покінчитися.

Ось їх імена:

1) Петро Забюк Гната, 2) Іван Дронек Івана, 3) Михайло Дронек Миколи, 4) Григорій Олійник Федора, 5) Микола Дронек Дмитра, 6) Проць Кричуняк Василя, 7) Федір Слижук Миколи, 8) Василь Сумарек Івана, 9) Павло Морфієч Івана, 10) Михайло Недоходюк Миколи, 11) Тарас Шпитчук Івана, 12) Онуфрій Мокон або Моканюк Олекси, 13) Михайло Зеленський Василя, 14) Микола Зеленський Василя, 15) Дмитро Дронек Федора, 16) Михайло Горбовий Івана, 17) Юра Гнатюк Проця, 18) Онуфрей Паланиця Юри, 19) Василь Козьмачук Козьми, 20) Лесь Янішевський Івана, 21) Федір Миронюк Юри, 22) Дмитро Понеполюк Михайла, 23) Федір Дронек Івана, 24) Дмитро Корабчук Миколи, 25) Гнат Паланиця Юрка, 26) Микола Заморенюк Ілька, 27) Михайло Спитчук Михайла, 28) Петро Максимюк Миколи, 29) Дмитро Цикалюк Юрка, 30) Лесь Максимюк зв. Кучалівський, 31) Олекса Якібяк Гриця.

ЛИТОВСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ І СПРАВА ВІЛЬНА.

Провідник литовських соціялістів Слезевич в розмові на тему Вільна сказав таке: „Наше відношення до віленської справи таке, як ми зазначили в соймі, це є: жадаємо повної независимости віленської Литви і не признаємо ніяких компромісів. Бажаючи полагодити конфлікт, робили ми ріжні уступки, узгляднювали як найдалі йдучу автономію, економічну конвенцію і все, що не стоїть на перешкоді нашій незалежности. Який небудь союз з Польщею в даних умовинах є неможливий, впрочім ми все ждемо на реалізацію сувальського договору.

ТОРГОВЛЯ В ОДЕСІ.

Одеський порт починає понові пристані на західних берегах Чорного моря. З Одеси мається вивезти 150.000 пудів білої сталі 100.000 пудів костей, рогів, копит і т. д. Для перерібки щитини і волосся відкривається в Одесі нові майстерні. З заграниці прибувають теж товари. Італія прислала 50.000 пудів харчевих осередників, з Туреччини прийшла мука, риж і цукор.

ЖИДИ ІМІҐРУЮТЬ З УКРАЇНИ.

РІГА, 16. серпня. — Серед українських Жидів поширився послідними часами великий рух за іміґрацією з України на Сибір. Богато Жидів продає свої доми і всяку другу власність і в декотрих случаях цілими оселями перебирається на Сибір. Правда, на думку Жидів сибірське підсонне є дуже суворе, але мимо сього вони волють зимно та морози, як оставати далі на Україною під вічною загрозою погромів зі сторони хуліганів.

В ІТАЛІЇ БОЯТЬСЯ ВИБУХУ ВУЛЬКАНА.

НЕАПОЛЬ, 18. серпня. — Від кількох днів грізний вулькан Везувій, який находиться в сусідстві міста Неаполю, від кількох днів виказує сильну активність.

З отвору вулькана безнастанно бухають величезні стовпи диму.

Мешканці Неаполю і сусідуючих з Везувієм міст і сіл з тревогою дивляться на сильний дим і огень, що вибухають з вульканічної гори.

Вибух Везувія повтаряються від часу до часу та викидаючи маси попілу і ляви (розтоплене каміння) нищать цілу околицю.

Найсильнійший вибух Везувія був в кількадесять літ по народженню Христа.

Тоді величезні маси попілу Везувія засипали грубою верствою два римські міста Геркулянум і Помпеї.

Доперва в половині 18 століття відкопано оба старинні римські міста.

Груба верства вульканічного попілу, прикриваюча Геркулянум і Помпеї, забезпечила всі доми, будинки і всі предмети, які були в домах перед зниценням.

Так, що оба старинні міста під Везувієм є сегодня ненарушені в такім образі і в такім стані, як були 17 віків тому взад.

ПОЛЬСЬКА ПАРТІЯ СОЦІЯЛІСТИЧНА А СПРАВА СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

В квітні ц. р. ППС. створила комісію для випрацювання проекту автономії для Східної Галичини, який мається предложити варшавському соймови. До цеї комісії належить посол др. Діяманд як предсідник, Барліцкі, Недзялковскі, Дашиньскі, Гавснер, Ґумпльовіч, Мельнаровіч, Голуфко і др. Левенгерц. Деякі члени ППС., як ми про це вже доносили, хотілиб дати Східній Галичині автономію з власним соймом, але сама партія покищо цею справою не могла занятися.

В ПОЛЬЩІ КРАДУТЬ НА ДОБРЕ

З каси бюра корабельного товариства „Кюнард Лайн" в Варшаві не відшукані досі люде вкрали всі зложені там гроші, в долярах, польських і німецьких марках і франках, разом на суму 28 міліонів марок.

УБИЙСТВО МУЖА.

В Пустомитах збожеволіла жінка господаря Щепанкевича. В ночі з дня 27. на 28. липня Щепанкевичка убила лопатою свого мужа. На запити, чому це вчинила, заявила, що так їй сказала зробити „королева Михальда", бо її муж має два серця і є люципером. Божевільна мусіла колись очевидно читати про „Михальду", яка на жаль, є розповсюднена по селах між забобонними людьми.

255 ГУЦУЛІВ В СЛІДСТВІ.

Слідство за державну зраду ведеться проти 255 Гуцулів. Від більше як року тягають тих людей по арештах і судах і не видко цему кінця.

СКАНДАЛ З ДЕЗЕРЦІЄЮ МІЛІОНЕРА

ВАШІНҐТОН, 18. серпня. — Спеціяльний слідчий комітет конґресу, котрий мав розслiджувати справу утечі з військової вязниці Ґровера Клівленда Берґдола, філаделфійського міліонера, уже предложив конґресови вислід своїх праць.

Комітет не міг згодитися на спільний рапорт, і предложив аж два рапорти, один, підписаний більшостю, а другий, підписаний меншостю комітету. В рапорті, підписанім більшостю, а саме двома демократами-конґресменами і одним републиканцем, пишеться, що за втечу винуваті богато осіб. З них однак найбільшу вину поносять Самуель Т. Ансел, бувший ґенерал-бриґадир американської армії; полковник Джан Гант, командант форту Джей, в котрім Берґдол сидів замкнений; та полковник Чарлс С. Кресон, котрий помагав в цілій справі аж по утечі Берґдола, як справа його утечі прийшла перед суд і як Ганта обвинувачено за утечу.

Рапорт менчости богато лагіднійший. Він не обжаловує безпосередно нікого за участь в змові щодо утечі Берґдола, кромі його самого, його адвоката Ґібоней, його аґента і приятеля Ровмінґа, його шофера Стехера і мовливо пані Берґдол, матери втікача.

Рапорт більшости дуже жалує, що бувший бриґадир-ґенерал Ансел уже покинув армію і не може бути поставлений перед воєнний суд.

БУРЯ В СЕНАТІ ЧЕРЕЗ ЗАКОНОПРОЕКТ ПРОТИ ПИВА.

ВАШІНҐТОН, 18. серпня. — Законопроект проти пива знов викликав горячу дебату в сенаті.

Ходило знов за те, чи прогибіційні аґенти мають мати право заходити до хат на домашню ревізію без „варанта", чи ні. Сенатор Ашерст почав дебату, заявляючи, що він здержав дальші наради конференції представників сенату і палати послів над законопроектом проти пива, бо він бачив, що вони не погодилися ще щодо прав прогибіційних аґентів при домашних ревізіях, а згода межи представниками обох палат може загрожувати конституційним свободам горожан. Він заявив себе горячим прихильником прогибіції, однак мимо сього він противиться сему, щоби прогибіційний закон обмежував горожанські свободи.

В тій хвилі запитав бесідника сенатор Меккормик, чи їхав він коли автомобілем з Меріленд до Вашінґтону, розуміючи під тим, що на тій дорозі урядники задержують всі автомобілі і ревідують без „варанту". На се Ашерст відповів, що його ніхто не задержував, але якби був задержав, то перша річ, яку він бувби зробив, то бувби запитав, чи урядник має „варант". Якби йому відповіджено, що нема, тоді він інакше говоривби з ним, „уживаючи чогось тяжчого від слова". Говорив Ашерст: „Як хтось застукає до ваших дверий і каже, що він хоче перевести ревізію за горівкою у вашім мешканню без „варанту", то ви дуже кепський горожанин, як ви його впускаєте і позваляєте йому се робити."

Сенатор Брандеґі противився сьому, щоби для виконування закона проти горячих напитків дерти на кавалки горожанські свободи, заґварантовані американською конституцією. Ще острійше промовляв сенатор Рід. Він просто критикував прихильників острих заборон напитків як фанатиків. Він виступив остро проти конґресмена Волстеда, автора протиалькоголічного закона:

„Я ще ніколи не мав приємности бачити його, аж до передучора. Я не знаю, чи він родився в Злучених Державах, але він говорить дуже ломаною англійською мовою. Я не знаю, з якого роду він походить, але я знаю, що він є чистий образ тих давних заговірників, що вели товпи до фанатичних вибухів, що палили чарівниці, тих катів, що вживали огню."

Тут сенатор Стерлінґ став протестувати проти такого способу говорення про визначного члена палати послів, не забуваючи при тім додати, що він не знає, чи Волстед є американського походження, чи скандинавського. Сенатор Рід наставав на тім, що він має право говорити про фанатиків.

Опісля сенатор Стерлінґ боронив в довшій промові і Волстеда і провідника так званої Протисалунової Ліґи, Ґвілера.

КИТАЙ ПРИЙМАЄ УРЯДОВО ЗГОДУ НА КОНФЕРЕНЦІЮ.

ВАШІНҐТОН, 18. серпня. — Китайське правительство урядово приняло запрошенне Америки на вашінґтонську конференцію в справі Далекого Сходу.

НАПАД НА ПРЕЗИДЕНТА ГАРДИНҐА В ПАЛАТІ ПОСЛІВ.

ВАШІНҐТОН, 18. серпня. — Конґресмен Кокрен з Ню Йорку виголосив підчас дебати над податковим законом промову проти президента Гардинґа, а саме проти його появи у сенаті підчас дебати над законопроектом про „бонус" для американських жовнірів.

Конґресмен називав сю появу президента в законодатнім тілі нарушенням прав конґресу, злочином проти американської конституції і взивав палату послів, щоби вона за се обжаловала президента за нарушенне конституції.

Промовець зібрав оплески від демократів; републиканці приняли його з насмішками і кпинами.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сити і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ!

ОРГАНІЗУЙТЕСЬ ДЛЯ НЕСЕННЯ ПОМОЧІ СТАРОМУ КРАЄВИ!

ВІДСИЛАЙТЕ ЗБІРКИ СЕЙЧАС, І РАТУЙТЕ ГОЛОДНИХ, ХОРИХ, ВДІВ І СИРІТ!

ПОДАВАЙТЕ ДО ВІДОМА ЧЕРЕЗ ГАЗЕТИ, ЩО ВАША ГРОМАДА ЗРОБИЛА ДЛЯ РАТУНКУ РІДНОГО КРАЮ!

ГРОШІ НА БОНДИ

ПОЗИЧКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОБОРОНИ НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ НА АДРЕСУ:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA (2ND DEP.)
1901 COLUMBIA ROAD, N. W., WASHINGTON, D. C.

ТА ПОДАТИ ІМЯ І АДРЕСУ. БОНДИ ВИСТАВЛЕНІ НА 5, 10, 25, 50 ТА 100 ДОЛЯРІВ

КОМУНІЗМ В НІМЕЧЧИНІ.

Нюйорська соціялістична німецька ґазета „Ді Фолькс-цайтунг", котра усе відзначалася симпатіями до московського большевизму, вислала до Німеччини свого кореспондента Павла Шулера, щоби сей розслідив на місци положенне німецьких робітників, розглянувся в настроях серед німецького робітництва і доніс про те все читачам в Америці.

Павло Шулер поїхав і отсе недавно появилися перші статті його у „Фольксцайтунг". Писані вони з видною і незакритою симпатією до большевизму. Мимо сього автор не може закрити перед своїми читачами на погляд його і ґазети сумного факту. Каже він, що дух революційного захоплення в Німеччині проминув. Дух геройського фанатизму, що промінював від московської центральної комуністичної екзекутиви, находить щораз менче і менче відклику в демократичній Німеччині.

Шулер виводить, по чім він пізнав, що комуністичний рух в Німеччині занепадає. На його думку, признакою зросту чи упадку кождого руху являється захованне супроти нього так званих симпатиків, себто людий, що, хоч не признають головних засад даного руху, все таки серед певних обставин готові за нього боротися. Судячи по них, німецький комуністичний рух занепадає, бо сі власне симпатики щораз більше виходять зпід впливу комуністичних провідників.

Верщком німецького комуністичного руху були перші місяці сього року. Коли однак німецькі комуністичні провідники почали мартову революцію, в котрій вони зрадили застрашаючий брак проводирської здібности, симпатики так зразилися сею революцією (котра по словам Шулера, не мала ні голови ні хвоста), що вони стали щораз більше відхилятися від большевиків. Перед большевицькою мартовою революцією комуністичні проводирі були горді з могучого руху, з великого числа симпатиків, — і цілком слушно, як каже Шулер; однак від мартової революції слідно занепад духа не лише в масах, але й серед скомпромітованих проводирів. Настали часи зидиковання, зневіри, розбиття. Маси завернулися до умірковаго становища.

Третий конґрес Третого Інтернаціоналу в Москві пробував направити справу, але се йому не вдалося. Не сдалось йому се тому, бо сей конґрес був занадто сухий, занадто зроблений на замовленне. Сей московський конґрес уже перестав бути великою подією в історії комуністів; нині вже всі знають з гори, що там буде сказано, до яких заключень дійдеться, які ухвали постановиться. Тепер московський конґрес представляє зі себе щось заплісніло. Електризуючий дух, що розходився колись від виконавчого комітету в Москві на всі сторони, нині починає уже випаровувати.

Шулер повтаряє за большевиками звісну большевицьку погордливу для мас думку: „Маси або вірують або попадають в розпуку". Тепер маси в Німеччині покинули надію. Шулер наводить факти на потвердженне своїх слів:

Недавно відбулися вибори до німецького металевого конґресу. Не були вони нічим важні. Однак вони являються дуже замітною признакою. Металеві робітники Німеччини все рахувалися за найбільше радикальних в Німеччині. З юній німецьких металевих робітників вийшли найліпші провідники німецького комунізму. Німецька комуністична революція починалася від юній металевих робітників. А нині лишень в одним місті (Дрездені) комуністи і независимі соціялісти разом побідили погорджуваних ними соціялістів більшости. Хоч голосованне відбувалося під виразними кличами, — одні домагалися злучення юнійного руху з Москвою, другі з межинародною юнійною орґанізацією в Амстердамі, в Голяндії, — мимо сього за Москвою заявилося серед сеї найрадикальнійшої части німецького робітництва 37.405 голосів, а за Амстердамом аж 57.934. Очивидно, на основі сих виборів більшість на конґресі німецьких юній металевих робітників будуть мати противники комуністів.

Подібні настрої панують серед других ґруп німецького робітництва. Комуністичний революційний запал паде, і, як каже Шулер, ще не осягнув дна свого упадку. Значить, він буде падати ще далі.

МІЖПАРТІЙНИЙ ЗЇЗД І СОЦІЯЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ.

(Від власного кореспондента).

Я вже писав Вам, що у Львові був 3. і 4. червня український міжпартійни зїзд та що в тім зїзді не взяла участь українська соціяльна-демократична партія.

З сього приводу вийшла дискусія між органом української народньо-трудової партії „Українським Вістником" і органом української соціяльно-демократичної партії „Впередом".

„Український Вістник" закинув українській соціяльно-демократичній партії, що вона зломила „спільний фронт" цілого українського народу, відтягаючися від участи в міжпартійнім зїзді.

На се відповів „Вперед", що українська соціяльна демократія не може держати „спільного фронту" з українськими буржуазними партіями, які своєю політикою довели галицьку справу до упадку, які ще й тепер усі надії покладають на буржуазну антанту і які тужать за монархією.

На сі закиди відповідав знов „Український Вістник", збиваючи арґументи „Вперeду".

Що вийшла така дискусія, се добре, бо в дискусії прояснюються політичні думки, Та зле те, що оба українські часописи не вдержали тої дискусії на політичній висоті. А саме в політичних статтях, міщених на першім місци, оба часописи дискутували поважно. За те в політичних фейлетонах кождий з них містив на противну політичну партію ріжні пасквілі.

Взагалі в українській галицькій пресі (чи не під впливом „висшої" польської „культури"?) завівся звичай, як у тих власників домів, що дім зпереду ніби гарний і чистий, але на подвірю, ззаду, повно всякого сміття. Так і українські галицькі часописи в передових статтях дискутують поважно, але в політичних фейлетонах сиплють один на другий всяке сміттє. Треба би їм сей звичай понехати.

* * *

Тепер поглянього, хто в справі міжпартійного зїзду має слушність. На мою думку слушність мають ті, що скликали міжпартійний зїзд, а не має слушности українська соціяльна демократія, яка від участи в зїзді відсунулася.

Українська соціяльна демократія, усуваючися від участи в зїзді, не оцінила як слід положення, в якім знаходиться українська Галичнина.

Від коли українська Галичина проголосила свою незалежність, а Польща пішла на неї війною, щоби її завоювати, — від тоді і до нинішнього дня українська Галичина знаходиться **в стані війни з Польщею.** Що вона тепер війни проти Польщі не веде оружною силою, тільки мучиться в ярмі польської военної окупації, се справи не зміняє. **Стан війни істнує далі.** Правительство української Галичини не помирилося з Польщею, тільки веде далі боротьбу проти польської окупації краю, а саме, домагається від держав антанти, щоби вона усунула польську окупацію і привернула незалежність української Галичини. А український нарід, як видно з цілого його дотеперішнього поведення під польською окупацією, стоїть у сій справі за правительством, себто так само як правительство домагається знесення польської окупації і привернення незалежности.

Таке є положенне української Галичини. Війна проти Польщі ведеться далі, — хоч український нарід не має на жаль змоги з оружем в руці викинути ворога з своєї землі, тільки мусить обмежити свою боротьбу за незалежність до політично-дипльоматичних заходів.

В таки обставинах міжпартійний зїзд був також одним зі способів ведення війни проти Польщі. Його задачею було ствердити, що український нарід уважає пануванне Польщі в українській Галичині **ворожою окупацією** і разом з правительством української Галичини домагається від держав антанти усунення польської окупації і привернення незалежности краю. **Се була головна задача зїзду.** Резолюції про внутрішній стан української Галичини під польською окупацією були тільки ілюстрацією до польського окупаційного режиму.

Через те, що українська соціяльна демократія відсунулася від участи в зїзді, сей боєвий фронт українського народу Галичини проти польської окупації був неповний: недоставало в нім української соціяльної демократії.

Покликаючися на се, польське правительство може сказати державам антанти: „Правительство української Галичини, яке домагається усунення польської окупації і привернення незалежности української Галичини, не має за собою цілого українського народу, бо від участи в міжпартійнім зїзді, який заманіфестував свою солідарність з тим правительством, віднусулася українська соціяльна демократія".

Така шкода може бути з того, що українська соціяльна демократія відсунулася від участи в зїзді.

Щоби польське правительство не змогло використати сього її становища проти акції правительства української Галичини за усуненнє польської окупації і привернення незалежности краю, — українська соціяльна демократія усуваючися від участи в зїзді, повинна була по крайній мірі видати від себе енунціяцію, з якої ясно і недвозначно було би видно, що вона так само, як усі українські партії, домагається усунення польської окупації і привернення незалежности краю.

* * *

Переходжу до розгляду арґументів, якими „Вперед" пояснює становище української соціяльної демократії супроти міжпартійного зїзду.

Коли Польща напала на українську Галичину, українська соціяльна демократія не обмірковувала, чи вона може чи ні держати спільний фронт з українськими буржуазними партіями, тільки вступила до Української Національної Ради, взяла участь у творенню Державного Секретаріяту, взагалі стала, як часть українського народу, до бою проти польського наїздника.

Як я вже зазначив, та сама війна проти польського наїздника, — хоч иншими засобами ведеться далі. Польська окупація української Галичини налягає однаковим тягаром на всі верстви українського народу і весь український нарід мусить вести боротьбу проти неї. Незалежність української Галичини потрібна однакова всім верствам українського народу і весь український нарід мусить за неї боротися. В самім українськім громадянстві, між українськими партіями, може бути виміна думок про **способи** боротьби проти польської окупації, про те, **який шлях** найпевнійше веде до визволення й незалежности, про те, **як устроїтися** нам на нашій вольній землі. Але доки наша земля під пануванням ворога, всі ми мусимо маніфестувати нашу волю до визволення і незалежности.

Говорить далі орган української соціяльної демократії, що українські буржуазні партії своєю політикою довели галицьку справу до упадку. **Се твердженне не відповідає дійсности.**

Українська Галичина вела війну з Польщею. Коли взяти на увагу, що польське військо могло рекрутуватися зпоміж 20-ти мілїонів Поляків, а галицько-українське військо навіть не з цілих 4-ох мілїонів українського населення Галичини (бо часть української Галичини попала швидко під польську окупацію) то стане ясно, що українська Галичина не могла **власними силами** виграти війни проти Польщі. Виратувати українську Галичину від польського завоювання могла або антанта, коли-б була наказала Польщі не простягати рук по українську землю, або Велика Україна, коли-б була така сильна, що була би побила Польщу. Одначе антанта стала по стороні Польщі й уповажнила її заняти українську Галичину. А Велика Україна не тільки не дала українській Галичині проти Польщі ніякої помочи, але ще в договорах з Польщею (варшавський договір уряду Петлюри з Польщею і мировий договір Совітської Росії й Радянської України з Польщею в Ризі) зреклася української Галичини в користь Польщі.

Незалежно від того, які були помилки правительства української Галичини, з висше представленого стану справи ясно, що українська Галичина в таких обставинах не могла виграти війни проти Польщі. Якби правительство були творили самі українські соціяльні демократи, також не були би в таких обставинах війни виграли.

Далі закидає український соціяльно-демократичний орган тим українським партіям, які були заступлені на міжпартійнім зїзді, що вони всі свої надії покладають на буржуазну антанту.

Се знов не вина правительства української Галичини і тих український партій, що стоять за ним, — тільки вина неприхильних обставин. Власною силою український нарід викинути польську окупацію з української Галичини не може. Велика Україна — як представлено висше — покищо відступила українську Галичину Польщі. Деж вихід?

Або примиритися з польською окупацією доти, доки в Поляків не настане таке почуттє справедливости, що вони самі зречуться панування над українською землею (на се треба би мабуть ждати до страшного суду!), — або бодай доти, доки не прийде новий конфлікт між Польщею з одного і Совітською Росією й Радянською Україною з другого боку і тоді старатися використати той конфлікт для визволення української Галичини зпід Польщі, — або робити те, що робить правительство української Галичини, себто домагатися від держав антанти, які приписують собі суверенні права над українською Галичиною і які в рішенню з 25. червня 1919, віддаючи українську Галичину під окупацією Польщі, обіцяли українській Галичині виконанне права самовизначення, щоб вона, виконуючи ті свої суверенні права, усунула з української Галичини польську окупацію і привернула краеви незалежність.

Се правда, дотеперішне поведенне держав антанти мало подає надії, щоби звідти прийшла для української Галичини справедливість. Але поки-що иншої дороги нема, як добиватися в держав антанти тої справедливости. Зректися тої дороги, значило би, зректися свого права перед державами антанти.

Коли держави антанти далі будуть відкладати своє рішенне в справі української Галичини або видадуть рішенне в користь Польщі, тоді треба буде подумати про инші способи боротьби проти Польщі, Одначе доки держави антанти свого рішення ще не видали, треба добиватися від них того рішення.

Щоб надати заходам правительства української Галичини перед державами антанти більше сили, треба, щоб всі українські партії стояли солідарно за правительством.

Навіть якби українські соціял-демократи могли справедливо закинути иншим українським партіям, що вони починають підлягати монархістичній дурійці і думають, що якийсь монарх виратує українську державність, навіть з сього ще не виходилоб, що українська соціяльна демократія не могла спільно з тими українськими партіями боротися проти польської окупації.

Навпаки, колиб українська соціяльна демократія хоче успішно поборювати ту монархістичну дурійку серед деяких кругів українського громадянства, то повиннаб як найрішучійше виступати як **партія української державної незалежности,** яка поборює всяку ворожу окупацію української землі. Тільки таким способом відбереться монархістам арґумент, що мовляв тільки монархія спасе Україну, а републиканські і соціялістичні ідеї ослабляють національно-державну думку.

* * *

Очевидно, за сю помилку, яку на мою думку зробила українська соціяльна демократія, відсуваючися від участи в міжпартійнім зїзді, не треба зараз відсуджувати її від національної чести.

Вона видно хотіла зазначити, що вона инакше розуміє національну політику, ніж инші українські партії, і тому не стала до „спільного фронту" на міжпартійнім зїзді.

Та життє сильнійше від теорії. І в щоденнім життю ми бачимо, як українська соціяльна демократія так само, як ціле українське громадянство, **спільним фронтом боронить українську Галичину перед Польщею.**

В Українськім Горожанськім Комітеті працюють також українські соціяльні демократи, і „Вперед" так само як „Український Вістник" підпирає акцію Комітету. На Рідну Школу українська соціяльна демократія збирає датки разом з иншими українськими партіями. Підчас Тижня Дитини (збиранне датків на вихованне українських дітий) українська соціяльна демократія так само стояла в однім фронті з цілим українським громадянством. Проти всіх насильств Польщі над українським народом українська соціяльна демократія протестує так само, як усі инші українські партії. „Вперед" так само польські власти конфіскують, як і „Український Вістник". Словом, у щоденній боротьбі проти Польщі **істнує спільний фронт всіх українських партій, всего українського народу.**

Шкода, що українська соціяльна демократія, стоячи в сім спільнім фронті щоденної боротьби проти Польщі, не заманіфестувала сього спільного фронту також участю в міжпартійнім зїзді.

Теорія говорить, що соціялістична партія не може мати нічого спільного з не-соціялістичними партіями. А життє показує, що коли ціла нація в небезпеці, коли їй загрожує ворог, тоді вона **ціла,** без ріжниці партій, мусить обороняти свою незалежність. о ворог нації не робить ріжниці між буржуазією і пролетаріятом, між соціялістами і не-соціялістами, тільки хоче поневолити і стерти з лиця землі цілу націю.

Так показує життє, — особливо ярко зазначилося се в теперішній світовій війни, — і відповідно до сеї науки життя треба укладати теорію.

Гайдельберг, 5. липня 1921.

Д-р Михайло Лозинський.

$500 НА ВИДАННЄ АЛЬБОМУ СТАРО-УКРАЇНСЬКОГО МИСТЕЦТВА.

Зложили: „Провидіннє" $50; Преосвященний Епископ Н. Будка $30. Сі гроші вислані просто до Національного Музея.

На руки о. Чапельського зложили: о. П. Понятишин $10; о. В. Петрівський, о. М. Кузьмак, о. Л. Чапельський, п. Е. Якубович, о. І. Ортинський, Др. С. Демидчук, п. В. Кнігиницький, о. О. Пик, о. Й. Чаплинський, о. В. Лотович, о. О. Пристай, о. І. Велигорський, о. Я. Скроцький, п. Е. Кульчицький і о. Н. Підгорецький по $5. — Разом на руки о. Чапельського зложено $85.

З пересилкою зложених гроший здержуюся тому, що теперішна польська валюта, якою переслана сума була би виплачена, є безвартісна. Маю намір передати збірку через когось з окруження Митрополита Шептицького. Коли се покажеться неможливим, пішлю звичайною дорогою.

Дальші поклики на $5: о. Н. Підгорецький кличе о. Д. Добротвора і о. Д. Хомяка; п. Е. Кульчицький кличе п. Григорія Заячківського і п. Антона Пашука; о. Ярослав Скроцький кличе о. М. Капця і о. А. Рудакевича; о. О. Пристай кличе п-ю Емілію Струтинську і о. Олександра Улицького; о. В. Лотович кличе о. А. Лотовича і о. О. Павляка; п. В. Кнігиницький кличе п. Івана Добрянського з Ню Йорку; Др. С. Демидчук кличе Др. В. Сіменовича з Шікаго і о. І. Кутського; о. І. Ортинський кличе о. Йосифа Дженджеру і о. Й. Боярчука; п. Е. Якубович кличе п. Василя Гришка зі Скрентону; о. Л. Чапельський кличе о. Д. Кульматицького.

Жертви проситься висилати на руки о. Л. Чапельського, 198 ONTARIO ST., COHOES, N. Y. або просто до Національного Музея, Львів, Мохнацького 42. В послідним случаю проситься повідомити о. Чапельського в цили оголошення жертв у часописах.

З поважанном
о. Л. Чапельський.

З ВОЛИНІ І ХОЛМЩИНИ.

Всіх кривд, які робиться Українцям на Волині і Холмщині, не списав би і на воловій шкірі. Раз у раз надходять звідтам тривожні вісти про всякі безправства, які осуджують навіть польські газети. В останнім часі починають тамощні власти арештувати Українців і то без найменшої причини, подержать трохи тай випустять а потім знов арештують. В тюрмах життя страшне, так що інтернованння по таборах уважають наші люде за „амнестію".

Які права до рідної мови і освіти мають наші брати-Волиняки, пізнати з розпорядку волинського воєводи, який каже ковельській „Просвіті" провадити книги діточих захоронок в польській мові! Поліція відмикає підобраними ключами салю „Просвіти", де находиться майно товариства, та хоче забрати дім „Просвіти" на забави і танці. Взагалі видно, що Поляки наважилися замкнути ковельську „Просвіту", бо вона їм сіллю в оці. Українським дітям кажуть вчитися в школах польських молитов і стараються перетягнути на латинство, бо хто стане римо-католиком, той вже має бути — Поляк.

Подібно, як і в Галичині, ходять по волинських селах всякі провокатори та підюджують народ проти польських властий, щоби їх потім засадити в тюрму. Ось недавно прийшов до села Савич коло Рівного оден такий панок та вдавши з себе приятеля, намовляв селян до повстання. Два села Хоцінь і Савич дали зболамутитися і вже ухвалили виступити проти Поляків, стверджуючи це на бажання незнакомого громадськими печатками та підписами. Провокатор по тім всім щез а по кількох днях явився в селі з жандармерією і арештував тих всіх, що далися заманити на його підлі слова.

На Волині і Холмщині почалася кольонізація Мазурів. Панську землю ділять на кольоністів а наші люде не сміють купити й одного клаптика, бо вони православні і Українці.

ПОЗІР ГРОМАДЯНЕ В ДЖЕРЗИ СІТИ!

Вписи до школи Українського Народного Дому, під числом 363-7 St. Paul's Avenue, Jersey City, відбудуться 21-го СЕРПНЯ б. р. в гали шкільній від 4-тої години пополудни.

ЗА УКР. НАР. ДІМ:
Михайло Турчинський,
секретар рекордовий.

Closely bound

ЛИСТИ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

(Сей лист надіслав нам п. Петро Чучман з Мінеаполіс, Мінн.)

Городилів (пов. Золочів), 12. липня 1921.

Дорогенький Товаришу!

Коли мені Франко Шпак дав прочитати лист від Тебе, дорогенький Товаришу, то я сам не знав, що мені сталося: чи то з радости, чи з жалю мало мені серце не пукло. Я в тій хвилині припімнув собі, як то ми оба ходили та забавлялися, як я з Тобою в Тебе вдома спав на стриху (чи памятаєш?), як ми при війску разом служили. Колись були веселі та золоті часи, а тепер в нас чорна нужда.

Я вислужив 18 літ при війску, отже належалабся мені яка-така посада, але ним з того: Австро-угорська монархія розпалася так всe скінчилось.

Тільки літ служив, дещо трохи доробився тай то зіставив у Львові, а польські війска забрали і нічого не заплатили. Прийшов час мені служити в українській армії. Тогди польські війска наперли на Східну Галичину тай вигнали нас в Росію. Я виїхав з жінкою та з річами і там напали на нас большевики тай все, що ми мали, послідну сорочку забрали, а мене з моєю жінкою замкнули в тюрму і там нам не давали по пять днів їсти нічого. Большевики тримали нас в тюрмі через три місяці, а по трох місяцях пустили нас на волю. Тогди ми з великими трудами дісталися до дому, до Городилова, та вдома арештували мене Поляки і завезли в тюрму на Бригідки, а звідтам в тюрму при улиці Баторого (у Львові), відтак до тюрми золочівської, а в Золочеві з великими труднощами пустили до дому.

Отож погадай собі, Братчику, які я страшні смертельні терпіння переживав по большевицьких та по польських тюрмах, і все невинно. А мій бідний старенький батько — що він провинив? Приїхали польські війска, 4-тий артилерійський львівський полк 6-тої армії, перша батерія, та побили батька старого кольбами і забрали троє коний, котрі тепер варта 300.000 марок, і до нинішного дня не хочуть заплатити, а старенького батька замкнули в тюрму цілком невинно. Збіже забрали і коні, але заплатити не хотять. Розмаїті просьби ми робили і нiщо не поможе. Колись мій тато мав і війскові коні, а тепер має заледви одного, а і той нічого не варт.

Прийшли польські війска — зрабували; прийшли большевики — рабували. А тепер як хто, не вродився Поляком, то не має права на світі жити. От приміром Франко Шпак є Поляком, то цілком инші згляди має всюди.

Дорогенький Товаришу! Я хотів би Тобі много написати, і здається, що трохи лекше було би на серці, але не можу. Я так через ті війни набідився, що тільки оден Бог знає, а тепер мушу так тяжко працювати.

При нагоді позволю собі долучити до сего листа ще отсей загальний поклик:

Товариші з Східної Галичини, котрі живете в далекій від нас Америці! Приймить щирий привіт і поздоров від свого брата, австрійського інваліда. Желаю Вам щастя і здоровля! Нехай Ваше життя цвите вічно веснoю! Не забувайте за нас, Ваших братів, котрі таку чорну годину переживають!

Гарасим Грицай.

(Сей лист дістав від свого земляка з Прикарпатської України п. Семен Чубірка в Монессен, Па. Автор сього листа, котрий називає себе „Русином зпід Бескида", просить виразно, щоби його лист подати до „Свободи". Наводимо тут сей лист дословно, змінивши лише етимологічну правопись на фонетичну.)

Дорогий Родаку!

Дуже мині смутно, що я єще до сего часу не заговорив до Вас, дещо, а тепер беру папір і пишу Вам сес куртий привіт і поздоровлeние, а далеє зачинаю описовати иниі події із нашого дотеперішного жития, якоє ми провадили і провадиме сим часом.

Не буду описовати, як текла та трагічна война, бо і Ви уже ачей дочиталися із газет, но пишу, же як сталася революція 1918 р., то ми на верховині найперш рушалися за свободов, до прилучення до України, і Українці перейшли на сесю сторону аж до Чоп, але Мадяре вибили їх. Ми за всякий спосіб трудилися, але за нич ми не маєм прав — Подкарпатскі Русини. Уряди вмісто мадярских перебрали Словаки і Чехи; ден 1 дагде еден-два Русини сут, і то є богато кацапов, що Чехи їх напровадили сюда. Лем тілько що у школах учатся діточки по руськи читати і писати, ба навіть і гимни уже знают заспівати, котрих наша інтелігенція не потрафит. Чужинці піддержуют кацапску партію, комуністичну і ческу аграрну, щоби розбити наш неучений нарід на партії, щоби з ним робити, як хотіти. Автономія на папери, а в ділах віт. Не треба автономії Русинам, бо Русини еще темний народ — так говорят політикери ческі. Роздроблюют наші народи, кукіль розсівают у вірі на всякий спосіб, заставляют роботу наших патріотів. От горші часи настают, як при режиму старім було. Гроші заміняли Русинам за 1 ческу 10 мадярских корон. Збіднів нарід, як сперед войни било. Подати (податки) страшно великі, так що днес-завтра прийдеся утікати у далекий Сибір, або до Америки. Як би так дале робила з нами республика, то не за довгий час вшиток народ стане каліками, но не буде від би брати милостиню, бо усі рівні будут. У жупах Шариш, Спиш, Земплин і Ужгород нарід словачат, во урядах не дают иннчак говорити лем по словацки, у школах дітий словачат, не признают Русинів рівними, кричат перед світом, що Русинів не є у вище згаданих жупах.

На ліси і поля велику подать наложили, так що не вольно і єдного сухого патика узяти, навіть із власного ліса, без „доволенки" (дозволу). За доволенку плати, за всякого вітра плати, а робіт не є, а фабрик і тілько віт. Жерела матеріялів показуются на Подкарпатскій Руси. Се сут добичов чужинців. Ба, а де наше є? Де наша Подкарпатска Русь, що богатими банями кому у руках? А може із того які інституції построїли для Русинів? Ніт! Товариство „Просвіта" хоче будовати Народний Дом, у котрім би містилися всі для нас потрібні інституції і заведения. А ци буде із того нашого подземного богатства на тото? От є у нас селеварня, що нев владує словенска банка, котра богатіє на нашой земли із нашой праці.

Товариство „Просвіта" засновує по селах читальні, а влада на то допущає всякі вороги кацапи, комуністи, щоби знищити сесі товариства як морально так і матеріяльно. От наведу еден примір: У Вишних Верецких заложено осінов „Потребительное дружество — склеп" і читалню „Просвіти", де нарoд бідний жертвовав грошми мадярскими, які у тот час у народа били. Заміняли дружеству і читалні 1 ческу корону за 10 мадярских. Се зробила фінансова управа. Яка туй справедливость, коли на Словенску і на Чехах банкам і великим капіталістам виміняли справедливо, а подкарпатским Русинам і їх просвітним дружествам виміняли несправедливо? Коли вже настане справедливость? Коли вже празка влада попозерат не мачошиним оком на нашу бідну Подкарпатску Русь? Бо не думайте, званoе празкої влади, же ми нич; но ми една часть 40-міліонового малоруського народа. Не думайте, що з нами можна робити так, як із малими скотинами!

ДОПИСІ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Збірка на Український Сиротинець в Сколім.

На український Сиротинець в Сколім зложили свої жертви на мої руки слідуючі жертводавці: М. Бішко $5.00; В. Телішевський, Ф. Турянський, І. Бішко, М. Височанський, М. Глюх і О. Вигодованець по $2.00; Василь Дьорка, М. Матковський, І. Турянський, Ю. Солиган, М. Вигодованець, І. Пішальник, О. Хромяк, Л. Буричка, І. Тацінець, В. Мушинка, І. Сорока (Максима), о. М. Кузьмак і І. Жмутин по $1.00; Й. Ільницький, І. Сорока (Івана), В. Волошин, І. Буричка, М. Будай (Петра), О. Буричка, І. Шекмар, Н. Боднар, І. Чичула, П. Мущинка, С. Задорожний, С. Тириняк і М. Тириняк по 50 цнт.; А. Хромяк, К. Дацьків, Ю. Шкодин, П. Каня, І. Ватраль, М. Вітів (Прокопа), С. Хромяк і Т. Фуртак по 25 цнт. — Разом $38.50.

Гроші ті вислано дня 16. серпня 1921 р. чеком Амерікен Експрес Компани (ч. 1878452), виставленим на імя о. Михайла Мосори в Сколім, до Земельного Банку у Львові через канцелярію п. Теодора Грицея, 329 Савт 4-та ул., Філядельфія, Па. Згадана канцелярія не побрала за опдату ані цента.

На сім місци складаю в імени Сиротинця Впов. Жертводавцям і п. Теодорови Грицейови як найщирійшу подяку.

Михайло Бішко.

КАРТЕРЕТ, Н. ДЖ.

Большевицька безличність.

В 16-тім числі большевицького „Молота" в рубриці „Переписка Редакції" находяться ось-такі слова: „Дяко-учитель з Картерет, Н. Дж. Не надається". З того нібито виходить, що дякоучитель з Картерет щось там до „Молота" написав, але воно до друку не надаєть ся.

Я позитивно знаю, що в Картерет окрім мене нема ніяких инших дякоучителів, але знаю напевно і те, що я ніяких дописий до „Молота" не посилав, бо кождий шануючий себе Українець гидиться тої большевицько-кацапської шматки, яка в дуже безличний і ординарний спосіб плюгавить всі українські святощі. Хто тут підшивається під імя дякоучителя з Картерет: чи який дописуватель сеї большевицької рептильки, чи сама її редакція — я не беруся рішати, але на кождий случай се є безличність, до якої способні лише здеправовані вироди, затративші почуття не тільки своєї національної гідности, але й почуття примітивного людського достоїнства.

Василь Каськів.

ШІКАГО, ІЛЛ.

Жертви для старого краю.

На потреби старого краю жертвували: Братство св. Петра і Павла, 220 відділ У. Н. Союза, зі своєї каси $12.50; поодинокі члени сего братства: П. Блідий, М. Блідий (Івана), А. Демко, Ю. Кріль, В. Ковалик, І. Віщук, І. Томашевський, І. Ковальчук, С. Бруднний і І. Лусь по $2.00; Г. Гаврилюк, І. Мегіс, В. Саган, Г. Нурко, Ф. Сняданко, М. Блідий (Федька), І. Чорняк, М. Вільчак, А. Трусяк, Г. Демцьо, В. Вітошинський, І. Сняданко, О. Чучман, І. Ханас, І. Романишак, І. Тарандій, А. Буден, М. Дзедзуляк, О. Зеліско, М. Томашевський, І. Чорняк, В. Демко, І. Когут, М. Савчук, М. Ковальчик, І. Осідач і І. Гнатишак по $1.00; В. Сняданко 50 цнт. — Разом $60.00.

Сю квоту розділено на три части і вислано: До Чехо-Словакії на руки д-ра Смаль-Стоцького $20 (1.600-ч. к.), число посвідки 49758; до Українського Ратункового Комітету у Відни $20 (14.000 а. к.), ч. посв. 49759; до Горажанського Комітету у Львові для українських сиріт $20 (35.000 п. м.), ч. посв. 455.

ЗА УРЯД БР. СВ. ПЕТРА І ПАВЛА, ВІД. 220 У. Н. С. В ШІКАГО, ІЛЛ.

В. Ковалик, предс.
В. Саган, кас.
С. Брудний, секр.

З БУКОВИНСЬКОЇ ЗЕМЛІ.

Румунський наслідник престола оженився з грецькою королівною і з того приводу румунський міністер Попович задумав побудувати для молодої пари ловецький замок в Путні на Буковині. Замок мала би побудувати властиво людність цего краю і от румунська влада в Чернівцях запросила представників усіх українських товариств на нараду, щоби вибрати комітет, котрий занявся би переведенням цього діла. Однак деякі українські товариства не пішли зовсім на ту нараду, а студентське товариство „Союз" виступило остро проти участи в тій роботі за те, що Румуни скасували всі права українського народу на Буковині.

Подібну заяву прислала рада „Міщанського Хору". У відповідь на це румунська влада розвязала „Союз" і арештувала сімох членів того товариства. Крім того в ночи перевела ревізію в домах всіх бувших членів „Союза" та деяких инших Українців. Як бачимо, зовсім на польський спосіб.

В справі нищення українського шкільництва на Буковині українсько соціялістичний клюб в румунськім парляменті пітив в цілости до міністра просвіти з протестом і на письмі предложив йому всі кривди та заживати, щоб українському шкільництву на Буковині приверне́но його передвоєнні права. Крім того депутація буковинських Українців ходила недавно до секретаря внутрішних справ Штефенелі, домагаючись поправи відносин в українськім шкільництві на Буковині. Скінчилося на пустій обіцянці.

На нараді української соціялдемократичної партії в Чернівцях ухвалено між иншими резолюцію, якою зажадано від Румунів відновлення українських шкіл, привернення української викладної мови в гімназії в Кіцмани та щоб на черновецькому університеті учили як до війни українські професори.

ПОЛІТИКА ЖАТКОВИЧА НА ЗАКАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Часопис „Словенска політика", видаваний послом Годжею в Братиславі (Пресбургу) містить цікаву розмову з бувшим губернатором Закарпатської України Жатковичем, котрий каже, що в часі великої війни в Америці між еміграитами із Закарпаття було чотири політичні напрямки і всі вели живу агітацію, а іменно український, москвофільський, словацький і мадярський. 80 відсотків вискалося за словацькою орієнтацією, котру репрезентував сам Жаткович, а котра містилася в кличі: „Руснаки хотять бути там де будуть Словаки". Жаткович причинився до акції Масарика в Америці і до тоді Руснаки звязали свою судьбу з чехословацькою державою.

Словаки не зрозуміли однак інтенцій Руснаків, заняли крайно ворожe становиско при вирішуванню питання кордонів Закарпатської України, не згодилися доси на переведення там вибoрів до празького парляменту, а послухали-ческих висланників, котрі хибно інформували і їх і Прагу. Вони проголошували кожного хто відважився мати инші чим вони погляди за Мадярона. Сенатор Кльофач проголосив і Жатковича Мадяроном тільки за це, що не хотів попирати його москвофільської політики, яка ніколи не буде мати успіху на Закарпатській Україні. Жаткович вибирається тепер до Америки. Згаданий часопис піддержує і дальше заклад мадяронів против Жатковича, закидуючи йому співробітництво зі змадяризованими священиками, революційну агітацію в західних округах Словаччини.

МОДЕСТ ЛЕВИЦЬКИЙ.

ШКІЛЬНІ ТОВАРИШІ.

(Оповідання з життя).

(Докінчення).

(5)

Надумав поїхати у Томськ, бо там мене ще не знали. Документи спорудив собі найлегальніші, — такий у мене приятель є по цій спеціяльности, — тай поїхав і поступив в університет. Та на лихо вскочив у небезпеку рахубу. Жив я у залізничій колонії, вчив дітей у одного робітника. Була там ворохобня серед робочих, бо їх дійсно без усякої совісти грабували. Вмішалася поліція, жандарми, почалася бійка. Попав і я „в число драки". Поліція стріляла; одстрілювались і де-які робочі, хоч більше камінням одбивалися. Були ранені і вбиті. Про це в газетах не дозволено було писати, то ви нічого й не знали. Я мав добрий револьвер і вбив околодочного, — не те щоб власне його хотів убити, а так сталося. Та не знаю вже, чи бачив це хто, чи серед нас був шпиг, або провокатор, але всім відомо стало, що околодочника вбив власне я. Ну, і взяла мене поліція й жандармерія „на мушку". Залізничники мене переховали і помогли втекти. Так і виїхав я звідти на паровозі кочегаром тай усякими вже способами: і пішки і „зайцем" і за гроші — допхався сюди і ото збіраюся за границю. Вже моя кар'єра в Росії скінчена. Як-би попався, то вже живцем не випустять. Треба-ж і нарешті скінчити: я-ж уже трохи не вісім літ на четвертому курсі стою; років два — тай міь-би вже й скінчити науку. О-тож скінчу та осяду десь у Галичині, поблизу Збруча: все таки серед свого народу жити буду й працювати.

— Може тобі грошей треба, то я-б тобі дав де-що. Чого-ж ти маєш столярскою заробляти? — сказав я.

— Ні. Копійчина вже де-яка є, а посидіт тут трошки мушу, бо одно — що не забезпечив ще собі доброї переправи через кордон, а друге — що треба почекати, поки вернеться мій майстер, — казали в лікарні, що тижнів через два видужає. Бо я його майстерню тим часом узяв на себе, покінчав деякі замовлення, що він кинув через хоробу. То добрі люде; пригріли мене, як рідні; не можна їх кинути, бо сім'я велика, діти.

Авакум був увесь тут; инакше він не міг-би зробити.

Довго ми просиділи того вечора і довго слухав я епічнопросте оповідання його про несчисленні пригоди з його життя, як ту казку з 1001 ночі.

Він не ходив часто до мене, бо боявся, що може за ним стежать. Перед виїздом зайшов ізнов попрощатись і сказати, що роботу для школи докінчить уже сам майстер, бо уже вийшов з лікарні.

— Я з тебе, що правда, дорогенько, заправив. Але то не тобі. Тільки впевняю тебе, що робота буде добра, по совісти.

— Авакуме, покинь дурниці, — сказав я. — Візьми у мене хоч сотню карбованців; хай у тебе буде в запасі. Це-ж не вадить, а на чужину їдеш. Візьми ради старої призни.

— Не треба й не хочу! — вперся Авакум. — Гроші мушуть. Я собі дам раду, не бійся. Я все можу робити: і чоботи шити, і хліб пекти, — бо я служив у пекарні у Франкфурті, як скрутно було. А гроші в мене не держаться: промізь пальців кудись щезають, скільки-б їх не було. Ну, прощай! — обняв він мене. Ще ми з тобою десь зустрінемося, я маю таке предчуття.

Досі я з ним ще не зустрівся. Літ через вісім чи більше після цеї зустрічі довелося мені бути за границею: я поїхав одвідати тяжко хворого брата мого, що лежав у клініці проф. Зомера в Гісені, коло Франкфурта. Була в його тяжка хвороба серця на грунті малярії, придбаної в Туркестані.

Застав я брата в надзвичайно тяжкому стані, майже без надії. Коли я говорив з проф. Зомером, дуже доброю людиною і поважними ученим, він сказав мені:

— Ви самі лікарь, то бачите, що становище тяжке; але, на мою думку, не безнадійне. З таким серцем живуть і десяток літ і більше. Тільки йому було-б краще десь на півдні, де тепліше, щоб міг собі на сонечку погрітися, на чистому воздусі. Зима наближається, у нас холодно, а він дуже мерзне, бо без руху та й ноги попухли.

— Куди-ж би його повезти? Порадьте.

— В Італію кудись. Ага, слухайте: повезіть його в Падую. Там тепло, там і клініка гарна і спеціяліст дуже добрий, професор Кудрицький — чи не земляк ваш часом?

— Кудрицький? — скрикнув я — і додав мимохіть: — Авакум?

— Ja, ja, Avakum, — сказав добродушний німець. — То ви його знаєте?

— Це мій шкільний товариш.

— От бачите, — радів зо свого старий, — як воно добре складається.

— І ви його знаєте, пане професоре?

— А як-же. Він у мене працював два роки. Дуже поважний лікарь і сила наукова не мала. А надто це така добра людина, — ми його тут усі любили, як рідного.

Та не судилося мені побачите Авакума: бідний брат мій умер у Гісені-ж таки...

Вже почалася оця світова війна нещасна. Р. 1916 я зібрався відвідати мого сина, що служив тоді в Чернігові.

Було це влітку. Я сідав на пароплав на пристані у Київі. Стиснув мене натовп людей перед пароплавом, і я почув, що хтось бере у мене з рук мій легенький сачок.

— Позвольте снесу, — почув я за собою.

— Не треба, я сам понесу, — сказав я не оглядаючись.

Але настирлива рука не випускала мого сачка.

Я повернувся нетерпляче і побачив страшне, огидне обличча босяка: кудлатий, брудний, забрезглий, синьоватий, сліпий, на одно око, обдертий, в якомусь лахмітті.

— Серебрийте — мимохіть скрикнув я.

Він мовчав; зиркнув на мене своїм единим оком спустив голову.

Машинально, майже не думаючи, я дістав з кишені карбованця і подав йому. Він узяв, не подякував, одвернувся і зачез в юрбі.

Я був дуже схвильований. Сівці вже на поклади пароплаву, я побачив його знов на березі, під якоюсь будкою. Він стояв і дивився на пароплав. Може й мене бачив — не знаю: але здалося мені, що він власне на мене дивився — довго, не ворушачись. Потмі здалося мені, що він витер брудним кулаком своє едине око і... пішов.

ОГНЕМ І МЕЧЕМ.

Польща, забираючи під своє панування землі з непольським населенням, в імя чи то „історичних традицій", чи береження інтересів своїх меншостей, мала дві дороги, дві методи, щоби продовжувати своє державне будівництво: Або дати тим національностям спромогу уладити так життя, як цего вимагати-ме їх інтерес і їх державно-політичні аспірації, або піти шляхом давної шляхотської традиції, що національне самолюбство і жадобу власти ставила вище всего і не дивлячися на успіхи, підривала основи буття і розвиток річипосполитої.

Нова Польща вибрала це друге.

Здавалося, що колишньому не буде вороття, що спомин ідилічної, за те дуже трагічної минувшини міг викликати тільки резонанс у останнього ідеольога шляхеччини Сєнкевича, натомісць при будуванню нового державного організму не буде взором, навпаки страшним мементо. Що польський нарід, свідомий помилок своїх батьків, зрезиґнує з неодного, і з історичної традиції і з культуртреґерства на Сході, вдоволиться меншим, за те справедливим і під иншим кутом погляду класти-ме основи під свою національну хату.

Так тільки здавалося, та не так склалося, а говорить за тим те, що ми бачили і що нині бачимо.

Картини Сєнкевича оживають. Спосіб думання і поступовання, питомий польським панам і короленятам з доби козацьких часів, встають наче з гробу і насильно випирають поняття і погляди XX. століття. Не сягають сьогодні границі річипосполитої аж по дикі поля, не значать їх далекі степові кургани. Але й ті землі, на яких поширена польська влада, а які етнографічно непольські є нині тереном середньовічних метод.

Думаємо про Холмщину і Волинь.

На Холмщині і в частині Волині була недавно делеґація варшавських послів. Приїхала туди на запрошення місцевого населення, щоби приглянутися, як воно живе і чому і на що нарікає. Делеґати почули неодно, а побачили ще більше. Вони, може вперше, переконалися, що нарікання прогніт — це не штучна видумка кількох ітеліґентів, як досі вони думали, а навіть свято вірили, але що це крик топтаного, переслідуваного і гоненого українського народу, який насильно хочуть деякі круги стерти з лиця землі в імя засади, що до Буга нема Українців, а як є, то за яких 50 літ не стане з них і сліду. Вони побачили, що на окраїнах воскресла їх батьківщина: Польща Вишневецьких і Потоцьких, яка ще нині має релігійну боротьбу, єзуїтів, що висаджують церкви динамітом, яка боїться навіть... співу. Це чули й бачили польські делеґати. І вернули, як каже їх комунікат, з цеї поїздки... цілком вдоволені.

І чиж може бути більша іронія, як це одно слово: вдоволення? Діється страшна річ, ніде нечувана, нема слів протесту проти неї, а члени „Ліґи оборони прав людини й горожанина" находять по такій поїздці тільки вдболення!

На Холмщині й Волині діються справді страшні й нечувані річи. Річи, на які навіть царат не міг собі позволити. Не вільно говорити в рідній мові, не вільно навіть молитися, закладати невинні товариства, школи. Все це протидержавна акція, за яку ждуть кари й тюрми. На Волині й Холмщині купка збожеволілих єзуїтів робить усе, що тільки витворить їх хора уява, а робить це все безкарно, при повній апробаті місцевої влади. Кождий день приносить нові, нечувані вісти: там закрито школу чи товариство, там закрито або знищено церкву, а там арештовано без причини людей і повезено не знати куди. Діється це в білий день, на очах людей, що мають право до культурної вищости, діється так, наче воно мусить так бути.

Центр мовчить і спокійно прислухується розпучливим голосам, що пливуть з „кресів", де розсілися і царять, як за давних часів, окраїнні короленята.

І на тому кінець.

Мовчить про це і висококультурна Европа, що бідкається судьбою малих муринських дітей, що знає про всі звірства большевиків, але не хоче знати, що діється у них під носом.

Годі вичислити факти. Їх так багато, що дня і то не тільки в українській пресі, але навіть читаємо їх і на сторінках польської. Факти дуже болючі, деколи неймовірні, наче взяті зі світа фантазії, але не з дійсного життя.

Щож врешті промовити може до розуму і чуття польської влади, коли ті факти не вистарчають? Щож може їй відкрити очі на це пекло, яке розвалилося над берегами Бугу і Припеті, яке клекотить, а яке підсичують раз-у-раз мініятурні деспоти і плянтатори, перед ніким не відповідальні і ніким не потягані до відповідальности? Чого вона ще бажає?

На Холмщині і Волині діються страшні річи!...

Методи середновіча, шляхотської бути і приваги минули! Минули безповоротно! Вернути вони не можуть! Історія мститься страшно, як вже за це пімстилася. Досить уже протестів, досить апелювань до людяности, до справедливости! Вони досі завели і бажане опамятання досі не наступило і мабуть не скоро наступить.

Ми тільки кличемо: — На Холмщині й Волині діються страшні річи!

„Вперед".

РЕЦЕПТИ ПОЛЬСЬКОЇ ПАРТІЇ СОЦІЯЛІСТИЧНОЇ В СПРАВІ СХІДНОЇ ГАЛИЧИНИ.

Редактор теоретичного органу ППС. „Трибуна" Голуфко, — специяліст від національностей „кресів", — містить в 29. ч., з дня 23. липня вступну статтю, в якій подає рецепти польській державі на розвязку національного питання.

І так Вільно і Литва має дістати автономію, але „не широку". „Автономія ця — каже Голуфко — буде радше широкою самоуправою воєвідства".

В цей сам, менше більше, спосіб треба зробити і на Волині.

Що до Східної Галичини, то це найбільша болячка. З неї буде Ірляндія. Поки ще коаліція, занята иншими справами, не взяла в свої руки справи Сх. Галичини, треба її полагодити самим, дорогою порозуміння з Українцями. Є тільки одна плятформа цього порозуміння: широка теріторіяльна автономія Східної Галичини з власним соймом і власним урядом.

Східна Галичина малаби спільні з Польщею військо, фінанси, митний кордон, заграничну політику. В польському уряді засідавби міністр Українець, який мавби такий сам голос, як решта міністрів у всіх справах. Львівський сойм висилавби до сойму у Варшаві делеґацію, яка бралаби участь в сесіях, присвячених виключно справам, які взято з під компетенції сойму у Львові.

В цей спосіб ворожий Польщі елемент не бравби участи в польському соймі і не булоби клюбу опозиції, фракції національних меншостей, зложеної з Жидів, Українців, Німців і т. д.

Це одинока розвязка справи Східної Галичини. Поділ її неможливий, на це не згодяться ні Українці, ні Поляки. Независимість Східної Галичини теж немислима, бо польсько-жидівська меншість є значна, а Жиди є за Польщею і проти неї Українці не потрафлять дати ради.

Границею мавби бути Сян.

Україна буде певно, але вона — по думці Голуфка — не схоче відбирати Східної Галичини від Польщі, бо буде мати у Східній Галичині таке саме пекло з Поляками, яке Польща має з Українцями.

Що до Волині, то за один, чи два повіти, не треба собі розбивати голов.

З України буде збіже, сирівці і т. п., а там зможе Польща ввести товари з заходу.

А при теперішній політиці Польща може стратити і Вільно і Львів.

Чи буде що з цих рецепт ППС., заординованих Голуфкою — це віримо.

НОВА ЗАБОРОНА.

В неділю, 31. липня, мало відбутися у Львові українське віче в справі перепису населення і замикання Українських Горожанських Комітетів. Львівська дирекція поліції, як звичайно, віче заборонила.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".